

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

Dok. nr. 10

SAK NR 10964768 824/14-123

**ETTERFORSKING AV ROGALAND POLITIDISTRIKT - BILFORFØLGELSE
DER X, F. ██████████, KJØRTE UT I SJØEN I JÅTTÅVÅGEN STAVANGER 4.
DESEMBER 2014**

Anmeldelsen

Spesialenheten ble om ettermiddagen 4. desember 2014 varslet av Rogaland politidistrikt om at X, som tidligere samme dag hadde skadet seg selv med kniv, hadde stukket av fra legevakten og tiltvunget seg en bil. Under bilforfølgelsen kjørte X i sjøen fra en dypvannskai i Jåttåvågen i Stavanger. Etter ca. 15 minutter lyktes det dykkere å få ham ut av bilen og opp av sjøen. Tilstanden var alvorlig, og han ble innlagt på intensivavdelingen ved Stavanger Universitetssykehus. X døde ved Stavanger Universitetssykehus 6. desember 2014.

Spesialenhetens etterforskning

Spesialenheten iverksatte umiddelbart etterforskning i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Spesialenheten har avhørt følgende tjenstepersoner som mistenkte:

- Politibetjent A. Hun var fører av patruljebil C30.
- Politibetjent C. Hun var patruljeleder og eldstemann på uniformert cellevogn E30.
- Politibetjent E. Han var fører av cellebil U05C.
- Politioverbetjent R. Han var operasjonsleder.

Videre er politibetjent D, i patrulje E30, registrert som mistenkt. Det er ikke ansett nødvendig å avhøre ham.

Spesialenheten har avhørt følgende sivile vitner:

- S. Han observerte deler av bilforfølgelsen.
- W. Hun observerte deler av bilforfølgelsen.
- F. Han observerte deler av bilforfølgelsen.
- V. Han observerte deler av bilforfølgelsen og at X kjørte ut i sjøen.

Dokumentene i korresponderende straffesak nr. 13134021 er innhentet fra Rogaland politidistrikt, herunder illustrasjonsmappe fra Jåttåvågen. Videre er lydlogg fra politisambandet og telefontrafikk fra de aktuelle hendelsene den 4. desember 2014 innhentet.

Spesialenheten for politisaker

Besøk: Grønnegt. 82

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

MWI004

Spesialenheten har undersøkt om hendelsen ble filmet av overvåkingskameraer. En er ikke kjent med bildeopptak som kunne ha vært sikret.

X etterlot seg sønnen Y f. 08.06.04. Y bor i England sammen med sin mor Z. Stavanger tingrett oppnevnte den 15. desember 2014 advokat Elisabeth Fjeld som bistandsadvokat for Y.

Z ble i samtale med pårørendekontakt T ved Rogaland politidistrikt den 8. desember 2014 orientert om at det ville bli begjært obduksjon av X. Rogaland politidistrikt mottok obduksjonsrapporten 7. april 2015, og videresendte denne til Spesialenheten 16. april 2015.

Nærmere om sakens faktum

Hendelsesforløpet forut for bilforfølgelsen

Operasjonsleder R har forklart at operasjonssentralen 4. desember 2014 ca. kl. 12.00 fikk melding fra en mann som hadde fått besøk av en engelsktalende mann som ville låne en kniv. Den engelsktalende mannen hadde gått fra stedet uten å levere kniven tilbake, og melder var bekymret for hva mannen ville gjøre med kniven. Operasjonsleder R beordret blant annet patrulje E30 med aksjonsleder politibetjent C til stedet. Innsatsleder var U05C med politibetjent E. R ga ordre om bevæpning. Bevæpningsordren ble opprettholdt av visepolitimester Q.

Politibetjent C har forklart at de etter kort tid fant mannen, som viste seg å være X, liggende i en skråning. Han hadde kuttet seg selv med kniv på underarmene. Han var rolig, men preget av at han hadde blødd en del. I politiets oppdragslogg er det kl. 12.11 nedtegnet at AMK ble varslet, og kl. 12.17 "kontroll på person". Politibetjent C har forklart at ambulansepersonellet la bandasje på kuttskadene. I samråd med operasjonsleder vurderte de at dette ikke var en politisak og at helsevesenet skulle ta seg av mannen. Han ble kjørt til legevakten i ambulanse. Det ble ikke opprettet straffesak.

Operasjonsleder R har forklart at politiet noe tid etter mottok melding om at X hadde stukket av fra legevakten. Det var noe uklart hvor han hadde tatt veien. Patrulje C30 befant seg på sykehuset i et annet oppdrag, og politibetjent A startet søk etter X. Samtidig ble flere patruljer beordret til sykehuset for å bistå med søket.

Etter hvert mottok operasjonssentralen informasjon om at X befant seg i parkeringsanlegget. Operasjonsleder fryktet at han hadde til hensikt å ta sitt liv ved å kaste seg ut fra en av de øverste etasjene i parkeringshuset. Det kom så opplysninger om at X hadde truet til seg bil og bilnøkler fra en kvinne inne i parkeringshuset.

I politiets oppdragslogg er det kl. 13.21 nedtegnet "Ny melder sier han har forsøkt å rive noen ut av en bil. Hun skrek. Ble slått i bakken. Aner ikke hvor han ble av." Kl. 13.24 "Brannvesenet varslet" og kl. 13.25 "Har sett ham på toppen av parkeringshuset."

Politibetjent A har forklart at en mann opplyste å ha sett en mann dra en dame ut av en bil. En annen person opplyste å ha sett mannen på toppen av parkeringshuset. Politibetjent A sprang inn i parkeringshuset, og en dame ropte at en mann hadde stukket av med bilen hennes.

I Rogaland politidistrikts sak 13134021 har sykepleier G forklart at en mann rev opp førerdøren på hennes sølvgrå Toyota Hiace mens bilen var i fart. Hun forsøkte å lukke

døren, men mannen rev den opp på nytt, lente seg over henne og dro opp håndbrekket. Han presset seg inn bak henne i den hensikt å overta plassen hennes og ta bilen. Hun ble presset fremover mot rattet, og det kostet henne krefter å komme seg ut av bilen. Mannen var tynnkledd og hadde blod på seg. Han snakket høyt og på en truende måte, men hun forsto ikke hva han sa. G sprang nedover i parkeringshuset. Politiet var kommet til stedet, og hun fikk sagt fra til dem.

Politibetjent A har forklart at en sølvgrå Toyota kassebil kjørte i stor fart inne i parkeringshuset.

Bilforfølgelsen

Operasjonsleder R har forklart at han først forsøkte å manøvrere polititjenestebilene for å hindre X i å kjøre ut av parkeringsanlegget, men X klarte å kjøre ut av parkeringsanlegget før patruljebilene kom i posisjon.

Patrulje C20 forsøkte å sperre utkjørselen til parkeringshuset uten å lykkes. Samtidig kjørte politibetjent A i patruljebil C30 etter X. Han snudde varebilen og kom kjørende direkte mot patruljebil C30. Politibetjent A fryktet at X ville kjøre inn i bilen, og valgte å kjøre til siden slik at X kom forbi. Deretter snudde hun og kjørte etter X. Også patrulje C20 kjørte etter X, og ble liggende som bil nr. 1 etter varebilen.

Politibetjent C fra patrulje E30 har forklart at hun observerte to politibiler som fulgte etter en varebil. Hun meldte fra om dette over sambandet, og forsøkte å dirigere enheter for å sperre for varebilen. Hun forsøkte å legge ut stopp-stikk spikermatte, men varebilen kom for brått til at hun fikk plassert stopp-stikken skikkelig. Varebilen passerte, og hun observerte at X var alene i bilen. Patrulje E30 ble liggende som tredje kjøretøy etter X' varebil.

Operasjonsleder R har forklart at patruljene rapporterte fortløpende om hvor X kjørte og hvordan bilforfølgelsen forløp. Det fremgår av lydloggene Spesialenheten har gjennomgått at politiet kjørte i utrykning og gjorde flere forsøk på å stanse X.

I rapport om utrykning har politibetjent H, sjåfør av patruljebil C20, beskrevet at X kjørte ut på Fylkeslege Ebbes gate, krysset Ullandhaugveien og videre ut på Sven Foyns gate. Det var noe trafikk i begge retninger og det var skiltet 40 km/t. Politibetjent H la seg i midten av vegbanen for å varsle motgående trafikk. Hun benyttet sirene, blålys og varsellys. Hastigheten varierte mellom ca. 50 til 70 km/t, og hun holdt en avstand på mellom 20 og 50 m til varebilen. Da X kom til krysset ved Haugåsveien sakk han farten for rødt lys i krysset, for så å ta til høyre.

X kjørte til venstre inn Auglendsdalen. Han ble sperret av en bil, rygget, tok en usving og kjørte tilbake ut på Haugåsveien. C30 med politibetjent A som sjåfør, la seg bak varebilen og fortsatte forfølgelsen. Patrulje C20, med politibetjent H som sjåfør, mistet X av syne i forbindelse med helomvingingen, og politibetjent H fikk etter hvert melding om at bilen var havnet i vannet i Jåttåvågen.

Politibetjent A har beskrevet at hun kontinuerlig vurderte å avbryte forfølgelsen, men oppfattet det som forsvarlig å fortsette. De ønsket ikke å ligge for langt bak med lys- og lydvarsling, da de tenkte at det var viktig for trafikken fremover å bli oppmerksom på X.

Operasjonsleder R har forklart at han ikke fant grunn til å avbryte forfølgelsen. Han ga ordre til patruljene om at de måtte forsøke å stoppe varebilen med bruk av stopp-stikk

eller forsøke å "bokse inn" bilen. Dette fremgår også av lydloggene som Spesialenheten har gjennomgått. Det var hyppige meldinger og kommunikasjon mellom utrykningsenhetene og operasjonssentralen. Operasjonsleder R har forklart at det å "bokse inn" er en metode for å stanse kjøretøy og som skal hindre alvorlig skade. Klarer en å posisjonere politibiler både foran og bak, og helst også på siden av bilen en ønsker å stoppe, kan dette gjøres ved at den første politibilen reduserer farten kontrollert. Den forfulgte bilen vil da være sperret inne og en kan gjennomføre en kontrollert stopp. Operasjonsleder R har forklart at alternativ stoppmetode hadde vært å "torpedere" bilen (kjøre bevisst inn i den bakfra) eller en mer bastant, fysisk hindring i veien. Slike stoppmetoder er langt mer farefulle og ble ikke vurdert som hensiktsmessige.

Vitnet S har forklart at han kjørte ut fra hovedkontoret i Jåttåvegen ■ da han stoppet opp og observerte en varebil som kom kjørende mot rundkjøringen i Jåttåvegen. Bak varebilen så han først to, deretter tre politibiler som alle kjørte med blålys. Varebilen kjørte på feil side av midtrabatten, altså i motgående kjørefelt ned mot rundkjøringen. Farten til både varebilen og politibilene var forholdsvis rolig, anslagsvis 50 km/t. Den nærmeste politibilen lå ikke spesielt nær varebilen, og vitnet anslo avstanden til mellom 20 og 40 meter. Sjøføren i varebilen må ha observert at politiet var bak ham, men ga ingen tegn til å stoppe eller svinge til siden. Vitnet opplevde politiets forfølgelse av bilen som kontrollert og trygg.

Vitnet F har forklart at han befant seg på sitt kontor i 4. etasje i ■ Jåttåvågvegen ca. kl.13.30 da han hørte sirener og observerte tre politibiler som forfulgte en varebil ned mot rundkjøringen. Farten og avstanden mellom varebilen og politibilene varierte. Han opplevde politiets kjøreadferd som provoserende. Da de kom inn i rundkjøringen oppfattet han at den nærmeste politibilen var helt opp i bakparten på bilen som ble forfulgt.

Vitnet W har kontor i 5. etasje i Jåttåvegen ■. Hun hørte sirener, så ut av kontorvinduet og observerte en grå varebil og to eller tre politibiler som var på veg inn i rundkjøringen oppe ved riksveg 44. Hun har forklart at hun reagerte på farten og på den korte avstanden mellom varebilen og politibilene. Hun har beskrevet at avstanden mellom varebilen og nærmeste politibil som 1 – 1 ½ meter mellom rundkjøringene, og enda nærmere i rundkjøringene. Hun har også beskrevet avstanden fra kontorvinduet hennes i 5. etasje i Jåttåvegen ■ og ned til veien som 4-5 meter.

Vitnet V har forklart at han er ansatt i Ryfylke friluftsråd, og var på arbeid om bord i en av båtene som inngår i skjærgårdstjenesten. Båten befant seg ved kai i Jåttåvågen da han hørte sirener. Han observerte en varebil som rundet hjørnet på et bygg ca. 70 m før kaikanten, og har anslått bilens fart til ca. 50-60 km/t. Bilen kjørte direkte ut i sjøen, ca. 50 – 60 m fra båten V befant seg i. Bilen "svevde" i 8-10 meter før den traff vannflaten. Han anslo at politiet lå 60-70 meter bak bilen.

Politibetjent A, fører av patruljebil C30, har forklart at hun kjørte tjenestebilen som lå som nr. 1 etter X fra X snudde ved Europris på Åsen og til han kjørte ut i sjøen. Hun har forklart at hun hele tiden holdt så stor avstand at hun ville klare å stanse på en forsvarlig måte, og har anslått at avstanden til varebilen varierte mellom 10 til 100 m. Farten var tidvis over fartsgrensen, men ikke på noe tidspunkt veldig høy. Det virket som om X tok hensyn til annen trafikk. Hun mener hun muligens lå i 60 km/t, og reduserte farten da hun kjørte over fartsdumpene på veien ned mot kaien. X økte farten litt da han passerte Viking stadion og økte da avstanden til patruljebilene. Hun har anslått avstanden til X' bil til ca. 50 m da han kjørte ut på kaien.

Både tjenestepersonene i patruljebilene og operasjonsleder R har forklart at de fortløpende vurderte forfølgelsen og at de vurderte den som forsvarlig, kontrollert og nødvendig. Det oppsto ikke situasjoner som fremsto som åpenbart farlig for øvrig trafikk. Annen trafikk reagerte adekvat da de så politiets blålys. På bakgrunn av X' adferd fryktet de at han kunne ha til hensikt å ta sitt liv, kanskje ved å frontkollidere med et annet kjøretøy. De vurderte det som påkrevd å stanse ham.

Av lydloggene fremgår at operasjonsleder meddelte at patruljene måtte ha fokus på at X ikke skadet seg selv eller andre. Det ble ikke meddelt at X' kjøreadferd var utpreget farefull, og det ble heller ikke meddelt at forfølgelsen skulle avbrytes. Til slutt ble det meddelt at X hadde kjørt ut i sjøen ved Jåttåvågen, og at det var behov for dykkere og ambulanse. Bilforfølgelsen pågikk i 7-8 minutter over en strekning på ca. 8 km.

I politiets oppdragslogg er det kl. 13.37 nedtegnet ”kjørt ut i sjøen. BRANN AMK varslet”.

Vitnet V har forklart at bilen straks begynte å synke da den traff vannet. Han hadde forventet at sjåføren ville forsøke å ta seg ut av bilen, men han ble i stedet sittende i førerretet. Han oppfattet at sjåføren var bevisst. Politibetjent E hoppet om bord i båten og de kjørte i retning varebilen. Tre politibetjente hadde hoppet i vannet og svømte mot bilen. V betjente kranen på båten, og de forsøkte å feste kroken til bilen, men lyktes ikke. Politibetjentene forsøkte å dykke ned til bilen, men det var svært kaldt i vannet og bilen lå på ca. 8-9 meters dyp. V har forklart at politibetjentene handlet resolutt, og gjorde det de kunne for å redde sjåføren. Selv ville han ikke ha gitt mannskap tillatelse til å hoppe på sjøen fordi han anså det som svært risikofullt, temperaturen tatt i betraktning. Redningsbil med dykkere kom til stedet. De kom seg raskt ut i sjøen, fikk mannen ut av bilen og opp på land hvor det ble igangsatt livreddende førstehjelp.

Tjenestepersonene har forklart at de antok at de ville ha fått stanset X på kaia siden det var en blindvei. De hadde ikke sett for seg at han ville kjøre ut i sjøen. Det fremsto for dem som om han gjorde det med vilje. Det er opplyst at X hadde full mulighet å svinge unna og stanse. Politibetjentene C, D og A svømte ut til bilen og gjorde flere forsøk på å dykke. De har anslått at bilen lå på 5-6 meters dyp.

Det er i politiets oppdragslogg nedtegnet at dykkere ankom kl 13.50, og at X var brakt opp på land kl. 13.52, ca. 15 minutter etter at bilen kjørte i sjøen.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1. Videre skal Spesialenheten iverksette ulykkesetterforskning dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse, eller noen dør eller blir alvorlig skadet mens de er tatt hånd om av politiet eller påtalemyndigheten, jf. straffeprosessloven § 67 åttende ledd, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Saken er vurdert i forhold til vegtrafikkloven § 31, jf. § 3 og straffeloven § 325 første ledd nr. 1, om grov uforstand i tjenesten.

I følge vegtrafikkloven § 11, jf. trafikkreglene § 2 nr. 4 bokstav a og b, kan utrykningskjøretøy og politikjøretøy i tjeneste fravike de nærmere angitte bestemmelsene i vegtrafikkloven og trafikkreglene dersom det er nødvendig. Videre følger det av instruks for utrykningskjøring og forfølgelse av kjøretøy av 1. mai 2009, pkt. 3.2 at bilforfølgelse kun skal skje når det vurderes forsvarlig og ubetinget nødvendig. Det samme fremgår av Rogaland politidistrikts spesialinstruks Utrykningskjøring og forfølgelse av kjøretøy, sist revidert 4. desember 2012. Videre er det i pkt. 3.2. presisert at forfølgelse hele tiden må veies opp mot den trafikkfare man utsetter seg selv og andre for. Av begge instruksenes pkt. 3.3 skal forfølgelsen straks avbrytes dersom det anses uforsvarlig å fortsette. Det forfulgte kjøretøyet kan istedet følges på avstand for å observere hvor kjøretøyet tar veien.

Utrykningskjøring bør varsles med blinkende blått lys, med mindre strengt tjenstlige hensyn tilsier at varsling unnlates, jf. begge instruksenes pkt. 4.1. Forfølgelse som innebærer utrykningskjøring iverksettes av fører av politiets kjøretøy og varsles til operasjonssentralen snarest mulig, jf. lokal instruks pkt. 5.1. Avbrytelse av utrykningskjøring/forfølgelse kan beordres av operasjonsleder, utpekt leder eller overordnet i patruljen, jf. lokal instruks pkt. 5.2. Videre har operasjonsleder eller utpekt leder, dersom flere politienheter deltar, ansvar for samordning og styring. Antall deltakende enheter skal begrenses til det strengt nødvendige. Fører av politiets kjøretøy er alltid ansvarlig for at forfølgelsen gjennomføres på en forsvarlig måte. Fører må fortløpende vurdere om forfølgelsen skal avbrytes, jf. instruksenes pkt. 5.3.

Det fremgår at X tiltvang seg en bil og at det ble gjort flere forsøk på å stanse ham både ved bruk av tjenestebilene og ved forsøk på å legge ut stopp-stikk. Det er ikke tvilsomt at X var klar over at politiet forsøkte å stanse ham, og at han unnlot å stanse til tross for dette. Det er opplyst at forfølgelsen foregikk i Stavanger sentrum/sentrumsnært strøk.

Tjenestepersonene har forklart at de anså det nødvendig å stanse X fordi de fryktet at han ville skade seg selv eller andre. Det ble gjort fortløpende vurderinger av om forfølgelsen skulle fortsette.

Det fremstår for Spesialenheten som at X bevisst kjørte ut i sjøen. Det vises her til både tjenestemennenes og vitnet Vs forklaringer. Spesialenheten finner ikke bevismessige holdepunkter for at tjenestepersonene ved sin kjøreadferd presset X til å kjøre i sjøen, eller at de på annet vis har opptrådt på slik måte at det kan lede til straffansvar. Det er videre ikke fremkommet opplysninger som tilsier at det fra politiets side er handlet straffbart i forbindelse med redningen av X.

Vedtak

Saken henlegges for politibetjent A, politibetjent C, politibetjent D og politibetjent E i forhold til vegtrafikkloven § 31 jf. § 31 første ledd, og straffeloven § 325 første ledd nr. 1, som intet straffbart forhold anses bevist.

Saken henlegges for politioverbetjent R i forhold til straffeloven § 325 første ledd nr. 1 som intet straffbart forhold anses bevist.

Advokat Hilde Elisabeth Fjeld som bistandsadvokat for Y, politibetjent A, politibetjent C, politibetjent E, politibetjent D og politioverbetjent R underrettes om vedtaket.

Kopi sendes politimesteren i Rogaland politidistrikt til orientering.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 16. juni 2015

Jan Egil Presthus

Mona Skaaden-Bjerke
juridisk rådgiver